

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Бурятия
МО «Джидинский район»
МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им.М.Д.Цаганова»

РАССМОТРЕНО
руководитель МО гуманитарного цикла
Галсанова С.Ж.
Протокол № 1 от 30.08. 2024г

УТВЕРЖДЕНО
Директор школы
Доржиева С.С.
Приказ №5 от 31.08.2024г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Учебного предмета «Бурятская литература»
на 2024 – 2025 учебный год
ступень обучения: среднее общее
класс: 11
количество часов: 66
уровень: базовый

Разработана: Эрдыниева Татьяна Климовной,
учителем бурятского языка и литературы
I квалификационной категории

с.Дэдэ-Ичетуй, 2024 г.

Тайлбари бэшэг. (Пояснительная записка)

Тус хүдэлмэри хадаа

- Закон Российской Федерации “Об образовании” ФЗ РФ № 273 от 29.12.2012г.;
- Закон Республики Бурятия “Об образовании” № 204- V от 13.12.2013г/
- Федерального перечня учебников, рекомендованных и допущенных МОН РФ к использованию в ОУ на 2020-2021 уч.год, утвержденного приказом № 254 МОН РФ от 25.05.2020 г.
- Закон Республики Бурятия «О языках народов РБ» от 10.06.1992г. №122-ХП;
- ООП СОО МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им.М.Д.Цаганова»
- Устава МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им М.Д Цаганова»
- Положения о рабочей программе МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им. М.Д.Цаганова»;
- Учебного плана МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им.М.Д.Цаганова»;

эдэ һуралсалай министерствын захиралтанууд дээрэ үндэһэлжэ, творческоор хэрэглэхэ гэхэн удхатайгаар байгуулагдаһан туршалгын программа баримталан, 11 -дэхи класста ажалай программа зохоогдобо. Гэхэтэй хамта арадай аман зохоол аман үгын, уран һайханай литература бэшэмэл үгын искусство, тиимэһээ уран зохоол зохооходоо уран хурса, шэмэг удхатай үгэ гол түлэб аргуудай нэгэн болоно гэжэ хододоо һурагшадта һануулха шухала. Нүгөө талаһаа, уран зохоол хүн тухай, тэрэнэй доторой байдал, хүниие тойрон байһан оршон байдал, байгаали, хүнэй ажабайдал, арад зоной ажамидалар г.м. тухай зохоогдоһон байдаг. Бодото юумэнүүд, үнэн болоһон үйлэ хэрэгүүд, бодото байдал уран зохоолой, уран һайханай литературы үндэһэн боложо хэрэглэгдэдэг. Уран зохоолшо бодото байдал дээрэ үндэһэлжэ, тэрэниие һажаажа, ухаан бодолойнгоо хүсөөр, һанаагаараа тэрэниие уран гое болгожо, ном соогоо уран һайханаар, гоеор зохоогдоһон байдал бии болгодог, энэ байдалын үнэн бодото байдалда адлирхуу байдаг гэжэ һурагшадта ойлгуулха шухала.

Нүгөө талаһаа, уран зохоол хүн тухай, тэрэнэй доторой байдал, хүниие тойрон байһан оршон байдал, байгаали, хүнэй ажабайдал, арад зоной ажамидалар г.м. тухай зохоогдоһон байдаг. Бодото юумэнүүд, үнэн болоһон үйлэ хэрэгүүд, бодото байдал уран зохоолой, уран һайханай литературы үндэһэн боложо хэрэглэгдэдэг. Уран зохоолшо бодото байдал дээрэ үндэһэлжэ, тэрэниие һажаажа, ухаан бодолойнгоо хүсөөр, һанаагаараа тэрэниие уран гое болгожо, ном соогоо уран һайханаар, гоеор зохоогдоһон байдал бии болгодог, энэ байдалын үнэн бодото байдалда адлирхуу байдаг. Тиимэһээ һурагшадта ойлгуулха шухала гэжэ хараалагдана. Уран һайханай литература гү, али уран зохоол шудалан үзэлгын **гол зорилгонууд** гэхэл:

- уран һайханай литература хүнэй, хүн түрэлтэнэй ажамидалда тусхай һуури эзэлдэг, тэдэнэй хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ ойлгуулха;
- уран һайханай литература шудалан үзэлхэ хадаа түрэл арадайнгаа ба бэшэшье арадуудай соел болбосорол, еһо заншал ойлгожо абалгын тусгаар арга гэжэ ойлгуулха;
- искусствын этико-эстетическэ компонент байгуулха гуманитарна ойлгосонуудые тайлбарилжа үгэхэ;
- уран зохоол уншаха дуратай болгохо, гое һайханиие наринаар ойлгодог мэдэрэл хүмүүжүүлхэ;

- бодото байдал, ажабайдал ба искусство, оршон тойрониe зүбөөр сэгнэжэ, тэдэндэ үнэтэй сэнтэй гээр хандахыe хургаха;
- аман ба бэшэмэл хэлэлгэдэ хургаха, тэрэниe хүгжөөхэ;
- хурагшад уран хайханай зохеол зүбөөр, хүсэд дүүрэнээр хадуужа абаха, шэнжэлжэ, сэгнэжэ хураха гол түлэб теоретико-литературна, эстетическэ ойлгосонуудтай болохо ёһотой.

Уран хайханай литература зүбөөр, хүсэд дүүрэнээр, гүнзэгыгөөр ба өөрынгөө ажамидаралда туһатайгаар ойлгожо абахын тула хурагшадые ойлгомжын аппараттай болгохо. Ушар иимэһээ программа дотор литературынын теоридо онсо анхарал хандуулагдана.

Энэ программа зохоогдоходоо, базова теоретико-литературна ойлгосонууд дээрэ үндэһэлжэ, тэдэниe гол принцип болгон байгуулагдана. Класс бүхэндэ өөр өөрын базова теоретико-литературна ойлгосо онсологдоо:

10-11-дэхи классуд – уран зохеолшын зохоохы ажалайнь оншотой оньһон, онол арга, уран хайханайнь оршон байдал.

Хурагшад ганса историко-литературна бэшэ, мүн баһа теоретико-литературна талаар мэдэсээ үргэдхэхэ, литературынын теоретик хайн базова ойлгосонуудтай байха ёһотой. Уран хайханай литература үзэлгэ, тэрэниe шэнжэлэлгэ теоретико-литературна ойлгосонуудгүйгөөр бэелүүлэгдэдэггүй. Тиимэһээ тэдэнэр теоретическэ ойлгосо мэдэсэнүүдыe ба уран зохеол шудалан үзэлгын шухала зэмсэг болоно.

Тус программа класс бүхэндэ литература үзэлгын гол шэглэлнүүдыe тодорхойлжо үгэнэ: 10-11-дэхи классуд – уран хайханай литература шэнжэлэн үзэхэдөө, историко-культурна ба историко-функциональна талыень баримталалга болоно.

Хурагшадые литература үзэлгын талаар хургахын тула ямар зорилгонууд табигданаб:

10-11-дэхи классудта – уран зохеолшын уран хайханай оршон байдал түүхэ ба соелой талаһаань ойлгожо абалга.

Программа дотор нилээн ехэ хуури арадай аман зохеолнуудта үгтөө. Юуб гэхэдэ, энээнгүйгөөр литературынын асуудалнууд, илангаяа уран хайханай ёһо заншал, литературынын хүгжэлтын, ментальна ёһо заншалнууд хүсэд хайнаар ойлгогдохогүй. Гэхэтэй хамта уран хайханай литература хадаа арадай аман зохеолой үргэлжэлэл гэжэ хэлэхэдэ болоно. Мүнөө үеын литературна зохеолнууд аман зохеолгүйгөөр бэшэгдэнгүй бшуу.

Хурагшадтай үргэн дэлисэтэй байхын хажуугаар, түрэл литературааяа хайнаар ойлгожо абахын тула программа дотор буряад литературада бии болоһон шэнэ зохеолнууд классхаа гадуур уншалгын хэшээлдэ оруулагдаа, харин хуушан программинууд соо байһан зохеолнууд гаргагдаһан байна.

Программа соо коммуникативна-творческо ажалнуудай системэ дурадхагдана: «Творческо (зохеон байгуулгын) мастерской», «Творческо практикум» гү, али «Творческо даабари», «Шэлэжэ абаһан зохеолоо бээ даагаад анализ хэлгэ», «Дүн гаргалгын уншагшадтай конференци».

Бэелүүлхэ болзор ба шата (Место учебного предмета)

Республикын хуралсалай, мүн хургуулийн хуралсалай түсэбэй ёһоор буряад литература үзэлгэдэ 11 класста 2 саг үгтэнэ.

Ажалай программа бэелүүлгэдэ иимэ хуралсалай номууд хэрэглэгдэнэ: (Учебно-методический комплект.)

Ажалай программа бэелүүлгэдэ иимэ хуралсалай номууд хэрэглэгдэхэ зэргэтэй.

М.Р.Балданова, Б.Д.Цыдыпова. Буряад литература, , 11-дэхи классай хуралсалай ном, хрестомати. Улаан-Удэ, «Бэлиг», 2020

Тус программа соо хурагшад гол түлэб иимэнүүд онол шадабаритай болохо гэжэ хараалагдана:

- уран хурсаар уншаха шадабаритай болохо
- уран зохеол соохи этическэ, социально-историческа ба нравственна-философско проблематика илгаруулха шадалтай болохо);
- уран зохеолые ба тэрэнэй хубинуудые хаба соогоо бээ даагаад анализ хэхэ шадабаритай болохо
- уран зохеолдо үндэнэ баримтатай эстетическэ сэгнэлтэ үгээжэ шадаха
- уран зохеолые соёл болон ёһо заншалтай холбожо, тайлбарилха шадабаритай болгохо;
- диалог, монолог зүбөөр хэрэглэжэ, хэлэжэ шадаха болохо;
- элдэб янзын бэшэмэл ажалнуудые бүтээхэ шадабаритай болохо;
- шэнжэлгын ажалнуудые хэхэ шадабаритай болгохо ;
- уран зохёол соохи этическэ, социально-историческа ба нравственно-философско проблематика илгаруулха шадабаритай болохо
- уран зохёолые ба тарэнэй хубинуудые хаба соогоо бээ даагаад анализ хэхэ шадабаритай болохо;
- уран зохёолдо үндэнэ баримтатай эстетическэ сэгнэлтэ үгэжэ шадаха;
- уран зохёолые соёл болон ёһо заншалтай холбожо, тайлбарилха шадабаритай болохо;
- диалог ба монолог зүбөөр хэрэглэжэ, хэлэжэ шадаха болохо;
- элдэб янзын бэшэмэл ажалнуудые бүтээхэ шадабаритай болохо;
- шэнжэлэлгын ажалнуудые хэхэ шадабаритай болохо.

Буряад литературы хэшээлдэ

Һурагшад гол түлэб иимэ юмэнүүдые мэдэхэ ёһотой:

- уншажа байһан зохёолойнгоо автор тухай, номой нэрын удха ээргэсүүлжэ тайлбарилга;
- уран зохёолшоной намтарһаа тон шухала мэдээнүүдые;
- уран зохёолнуудай текстнуудые;
- шудалан үзэжэ байһан зохёолой герой болоод гол үйлэдэгшэ нюурнууд тухай, зохёол соохи шухала үйлэнүүдые мэдэхэнээ гадна, тэдэнэй хоорондох харилсаа холбоонуудые, типическэ удха шанар;
- уран зохёол бэшлэхэ гол шухала аргууд, зураглалай янзнууд, зохеолой темэ, идей, гол удха, уран зохеолой геройнууд, сюжет г.м. литературна теориһоо ойлгосонуудые;
- байгуулгын (композициин) шухала онсо янзнуудые, хэлэнэй зураглан тодорхойлох арга хэрэгсэлнүүдые;
- программын эрилтын ёһоор сээжэлдэнэн шүлэгүүдые, эпическэ зохёолой хэнгүүдые;
- литературна зан абари (характер), литературна тип, романтизм, реализм гэнэн ойлгосонуудай шухала шэнжэнүүдые г.м.

Һурагшад иимэ юмэнүүдые хэжэ шадаха ёһотой:

- уран зохеолшын зохеол соогоо бэшэнэн уран зураглалые хөөрөжэ;
- уран зохеолшын зураглаһан зурагыг ухаан бодолдоо, сэдхэлдээ бии болгожо;

- үзэжэ байһан зохеолой гол шухала үйлэнүүдые (эпизодуудые), үйлэдэгшэ нюурай хэлэһэн үгэ, хэрэг г.м. бусад олон юрын үйлэнүүдһээ илгажа;
- зохеол соохи үйлэнүүдэй болоһон шалтагании, сагы, тэрэнэй хойшолонгыг элирүүлжэ;
- үзэжэ байһан зохеолой хэлэнэй уран аргуудые, байгаалин зураглалнуудые текст сооһоо илгажа;
- зохеолой идеянэ болоод уран найханай талыг харуулалгада сюжетэй зүйлнүүдэй (үйлын хүгжэлтын эхин, үйлын уялдалга, үйлын хүгжэлтын эгээл дээдэ шата) үүргэ болон гол проблематика элирүүлжэ;
- үзэгдэжэ байһан зохеолнуудай байгуулгын (композицийн) зүйлнүүдые илгажа;
- зохеолой удха задалан харуулхадаа, геройн үүргэ ба геройдо үгэһэн авторай сэгнэлтэ эли тодо болгожо;
- зохеолой геройнуудай өөр өөрын ба бултандань хабаатай шэнжэнүүдые тодорхойлон, характеристикэ үгэжэ, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһыг элирүүлхэ зорилготойгоор геройнуудые зэргэсүүлжэ;
- уран зохеолнуудай текст лирическэ, эпическэ, драматическа жанрай байһаарнь тэдэниинь хараадаа абажа, тодоор, уранаар уншажа;
- уран зохеолой геройнуудта характеристикэ үгэхэ сложно түсэб табижа;
- үзэжэ байһан зохеолой геройнууд тухай, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһыг хараадаа абан, хурагша бүхэнэй, бүхы хурагшадай зэргэсүүлһэн аман гү, али бэшэмэл өөрын бодомжолготой сочинени (сочинени-рассуждени) зохоожо;
- монологическа хэлэлгэ найнаар хэрэглэжэ, өөрынгөө ханамжа ойлгосотойгоор хэлэжэ, тэрэнэ ойлгуулжа, баримталжа, хамгаалжа;
- түсэб табижа, тэрэ тоодо тезиснэ түсэб, мүн литературна-критическэ статьянуудаар конспект бэшэжэ;
- нэгэ гү, али хэдэн материалнууд дээрэ үндэһэлэн, литературна темээр элидхэл, сонохол (сообщени) гү, али реферат бэлдэжэ;
- үзэһэн зохеолоор гү, али хэдэн зохеолнуудаар проблемнэ шэнжэтэй аман ба бэшэмэл бодомжолготой сочинени (сочинени-рассуждени), тэрэ тоодо зэргэсүүлһэн характеристикэ зохоожо, мүн литературна ба публицистическэ темэнүүдээр бодомжолготой сочинени зохоожо;
- литературы асуудалнуудаар бэшэһэн хүдэлмэринүүдээр тезисүүдые ба конспект-нүүдые табижа;
- бээ даагаад уншаһан номоор, хараһан кинофильмнүүдээр, теледамжуулгануудаар, зүжэгүүдээр, уран зурагуудаар, шагнаһан хүгжэмөөр рецензии гү, али ханамжа бэшэжэ;
- уншаһан номой справочна аппарат, мүн литературна терминүүдтэй словарь, шэнэ толинуудые хэрэглэжэ г.м.

Буряад литератураар хурагшадай мэдэсэ, шадабари болон дүршэлынь сэгнэхэ гуримууд

Программын эрилтын ёһоор хурагшадай ямар мэдэсэтэй, шадабаритай ба дүршэлтэй болоһые, буряад литератураар хэр зэргэ бэлдэхэлтэй болоһые зүбөөр элирүүлхэ байһан соонь шалгаха гээшэ гол зорилго болоно.

Хуралсалай жэлэй турша соо түрэлхи хэлээр бэшэгдэхэ ёһотой зохёолгын тоо иимэрхүүгээр хубаагдаха болоно:

Класс	Хэды зохоолго бэшэгдэхэб		
	класстаа	гэртээ	хамта дээрээ
XI	3	3	6

хурагшадай үгэһэн аман харюуда сэгнэлтын тэмдэг табихадаа, иимэ гол эрилтэнүүдые хүтэлбэри болгон абагдана:

1. Үзэжэ байһан зохёолой текстын удха мэдэлгэ, уран найханайнь талые, идейнэ удхыень ойлголго, найнаар уншажа, хөөрөжэ шадалга.
2. Зохёол соо харуулагдаһан үйлэнүүдэй (эпизодуудай) хоорондох холбоо, геройнуудай хэһэн хэрэг, үйлэ, хэлэһэн үгэ г. М. элирүүлэн хэлэжэ шадалга.
3. Үзэһэн зохёолойнгоо идейнэ-эстетическэ удха элирүүлхын тулада хэрэглэгдэдэг уран найханай зэбсэгүүдэй үүргые ойлголго.
4. Шэнжэлэл хэхэдээ, класстаа үзэһэн гү, али өөрөө уншаһан зохёолоо хэрэглэжэ шадалга.
5. Олониитын тэмсэл болоод үе сагай гол эрилтые хараадаа абан, уран зохёол шэнжэлжэ шадалга. Зохёол тухай мэдэхэ болоһон, ойлгоһон юумээ сэбэр литературна хэлээр хэлэжэ шадалга; харюу зүбөөр үгэлгэ; класс бүхэндэ уранаар, тодо һонороор, ходорхойгоор уншалга, тиихэдээ V класста 1 минута соо 100 үгэһөө дээшэ бэшэ, VI класста — 110-һаа доошо бэшэ, VII класста – 120-һоо доошо бэшэ үгэ уншажа үрдихэ гэжэ хараалагдана. Саашадаа дээдэ класста уншалгаар иимэрхүү ёһо гурим баримталагдаха зэргэтэй.

Дээрэ тэмдэглэгдэһэн эрилтын ёһоор:

“Таба” гэхэн сэгнэлтын тэмдэг үзэжэ байһан зохёолойнгоо текстын удхые тон найнаар, бүхөөр, гүнзэгыгөөр ойлгоһоноо харуулхадань; зохёолой үзэл бодолой-эстетическэ удхые тайлбарилхадаа, уран найханай аргуудай үүргые, харуулагдаһан үйлэнүүдэй хоорондох холбоо, геройнуудай ба үйлэдэгшэ нюурнуудай абари зан, хэһэн хэрэг болоод тэрэнэй ямар удхатай байһы ойлгоһоноо хэлэжэ, хөөрөжэ шадаха байхадань; уран зохёолой шэнжэлэл хэхэдээ, литературна теорёор мэдэсээ, шэнжэлэл хэхэ дүршэлөө, хэлэһэн һанал бодолоо баримталхын тула текст соо байһан зүйлнүүдые хэрэглэлгэ, зохёол соохи үе саг хоёрой холбоо тайлбарилжа шадахадаань (IX–XI кл); сэбэр литературна хэлээр тордиһогүйгөөр, ходорхойгоор хөөрөжэ, хэлэжэ шадаха байхадань табиха.

“Дүрбэ” гэхэн сэгнэлтын тэмдэг зохёолой текст яһала найнаар, гүнзэгыгөөр, мартахагүйгөөр ойлгоһон байхадань; зохёолой үзэл бодолой-эстетическэ удхые тайлбарилхадаа, уран найханай аргуудай үүргые, харуулагдаһан үйлэнүүдэй хоорондох холбоо, геройнуудай ба үйлэдэгшэ нюурнуудай абари зан, хэһэн хэрэг болоод тэрэнэй ямар удхатай байһаар ойлгоһоноо хэлэжэ, хөөрөжэ шадаха байхадань; уран зохёолой шэнжэлэл хэхэдээ, литературна теорёор мэдэсээ, шэнжэлэл хэхэ дүршэлөө, хэлэһэн һанал бодолоо үндэхэлхын тула текст соохи зүйлнүүдые хэрэглэжэ шадаха байхадань; сэбэр литературна хэлээр хэлэжэ, хөөрөжэ шадаха байхадань табиха. Гэбэшье хурагша үгэһэн харюу соогоо нэгэ-хоёр бага зэргын алдуу гаргажа болоно.

“Гурба” гэхэн сэгнэлтын тэмдэг үзэжэ байһан зохёолойнгоо текстын гол түлэбынь дунда зэргээр мэдэһэн, ойлгоһон байхадань; зохёолой уран найханайнь болоод үзэл

бодолой удхыень тайлбарилхадаа, үгын уран аргын үүргые, гол үйлэнүү-дэй хоорондох холбоо, геройнуудай абари зан, хэһэн хэрэгүүдые ойлгоһоноо хэлэжэ шадаха байхадань; литературна теориин асуудалнуудые гол түлэб мэдэхэ байбашье, зүгөөр зохёол шэнжэлхэдээ, тэрэнээ хэрэглэжэ шадаха шадабариинь багашаг байхадань; зохёол шэнжэлхэдээ, шэнжэлгын шүүлбриин дүршэлтэй хүсэд болоогүйгөө харуулаа хаань, хэлэһэн ханал бодолоо зохёолой текстээр баримталха шадабариинь багашаг байхадань; уншажа, хөөрөжэ шадаха шадабариинь хайн бэшэ байхадань табиha. Багшын асуудалда харюусахадаа, хэдэн алдуу гаргаа хадань, хүсэд хайнаар хэлэжэ бираагүй хаань, харюугайнь байгуулга дутуутай байхада, туд сэгнэлтын тэмдэг табиha.

“Хоёр” гэхэн сэгнэлтын тэмдэг зохёолой удхын шухала асуудалнуудые тулюураар мэдэхэдэнь, зохёолой үзэл бодолой-эстетическэ удхые тайлбарилхадаа, гол геройнуудай хэһэн хэраг үйлэ, ханал бодол, абари зан, шухала уран аргуудай үүргые элирүүлжэ шадахагүй; юрэ теоретико-литературна ойлгосонуудые мэдэхгүй, литературна хэлэнэйн эгээ ахир, уншалгын тулюур, уншаха, хөөрэхэдөө ехэ ядалдадаг байхадань табиha.

“Нэгэ” гэхэн сэгнэлтын тэмдэг багшын асуудалда харюусахадаа, зохёолой удхаар юушье мэдэхгүйгөө, программын гол шухала теоретико-литературна асуудалнуудые, огтолон ойлгоогүйгөө харуулаа хадань; хэлэхэ, хөөрэхэ юумээ зүбөөр байгуулжа, зохёожо шадахагүй, уншаха, хөөрэхэ дүршэлэйн тон ахир, тулюур байхадань табиha.

Зохеолго сэгнэхэ сэгнэлтын тэмдэгүүд

Литератураар бэшэһэн зохёолгын сэгнэлтэнүүдые табиhaдаа, иимэнүүд шухала эрилтэнүүдые хүтэлбэри болгон абаха:

темээ зүбөөр ойлголго, тэрэнээ табигдаһан түсэбэй ёһоор дүүрэнээр, гүнзэгыгөөр харуулалга, текстын зүйлнүүдые байһан соонь дамжуулга, зохёолой идейнэ тематическа удхаһаа дулдыдуулан, геройнуудай абари зан, зохёол соо харуулагдаһан үйлэнүүдые зүбөөр тайлбарилга, зохёолой гол ханал бодолнуудые үндэһэллэгэ, темээ зүбөөр тайлбарилхын түлөө текст сооһоо гол шухала материал хэрэглэллэгэ, олон зүйлнүүдые нэгэдхэжэ, тобшолол гаргалга, цитата зүбөөр шэлэн абажа, зохёолгын текст соо тааруулан оруулжа шадалга;

түсэб табигдаһан, зохёолго соохи хубинууд нуури байраараа тааруулагдаһан, хубинуудайнь хоорондох холбоо зүбөөр байгуулагдаһан байхадань;

үгын баялиг удха зүбөөр хэрэглэллэгэ, хэлэнэй гоё хайхан уран үгэнүүдые хэрэглэжэ шадалга.

Зохёолго зүбөөр бэшэлгын (грамотностиин) түлөө табигдадаг хоёрдох сэгнэлтын тэмдэг “Буряад хэлээр нурагшадай мэдэсэ, шадабари ба дүршэлые сэгнэхэ гуримтай” тааруулагдажа табигдаха зэргэтэй.

Зохёолгын түлөө “**Таба**” гэхэн сэгнэлтын тэмдэг:

үзэжэ байһан зохёолойнгоо текст тон хайнаар мэдэжэ, табиһан түсэбэйнгөө ёһоор темээ гүнзэгыгөөр харуулжа, бэшэһэн зүйлнүүдээ, ханал бодолоо батаар үндэһэлжэ, жэшээнүүдээр баримталһан байхадань; темээ зүбөөр харуулхын тула литературна материалаа хайнаар эблүүлэн шэнжэлжэ, нэгэдхэжэ, тобшолол хэжэ шадахадань;

удхадань тааруулһан хайн найруулгатэй; зүб литературна хэлээр бэшэгдэһэн байхадань:

нэгэн гү, али хоёр алдуу хэһэн; удхын талаар багашаг, эли бэшэ зүйл гаргаһан байхадань табигдаха.

Зохёолгын түлөө “**Дүрбэ**” гэхэн сэгнэлтын тэмдэг:

табиһан түсэбэйнгөө ёһоор темээ яһала дүүрэнээр удхалжа, литературна материалаа хайн мэдэхэ байһанаа харуулхадань, мүн зохёолгодоо ондоо бэшэшые шухала материал хэрэглэхэдэнь, хэлэхээ ханаһан ханал бодолоо үндэһэлжэ, тобшолол ба согсолл хэжэ шадахадань;

удхадань тааруулһан хайн найруулгатэй, зүб литературна хэлээр бэшэгдэһэн байхадань;

удхын бага сага хоёр-гурбан алдуу гаргаһан, темэһээ хажуу тээшээ гаран алдаһан,

гурба дүрбэн хэлэнэй дутагдал гаргаһан байхадань табигдаха.

Зохёолгын түлөө **“Гурба”** гэхэн сэгнэлтын тэмдэг:

темынь гол түлэбынь харуулагдаад, бүхы дээрээ зүбшүүгээр харуулһан байбашье наа, нэгэ талаһаань харуулһан гү, али темээрээ дүүрэн бэшэ харюу үгэһэн, найруулан бэшэхэдээ, текстын удхаар зарим тэды алдуу гаргаһан, темэһээ гараһан байхадань; тобшолол ба согсолол хэхэ шадабариинь тулюуршаг байхада;

литературна материалаа яһала гуримтайгаар найруулһан байгаад, зүгөөр зарим һанал бодолоо һамаргаһан, урда хойнонь оруулһан байхадань;

удхын талаар дүрбэ-табан дутуу зүйлнүүдые, хэлэнэй талаар дүрбэһөө дээшэ бэшэ алдуу гаргаһан байхадань табиха.

Зохёолгын түлөө **“Хоёр”** гэхэн сэгнэлтын тэмдэг:

темээ хүсэд харуулаагүй, түсэбөө баримталаагүй, зохёолой текст тулюураар, һэбхээр мэдэхэ байһанаа харуулһан, зарим үйлэнүүдые тэрэ тушаа һамаргажа байжа, дутуугаар бэшэһэн, ямаршы тобшолол, согсолол хээгүй, һанал бодолоо текстын материалаар баримталаагүй, юрэнхыгөөр бэшэжэрхиһэн байхадань;

зохёолгын хубинуудайнь хоорондоо һулаар холбогдоһон, бэшэһэн материалаа тэрэ тушаа бодолгүйгөөр эблүүлһэн байхадань;

тулюур хэлэтэй, огто таарахагүй хэлэнэй ехэ алдуунуудые гаргаһан байхадань табиха.

Зохёолгын түлөө **“Нэгэ”** гэхэн сэгнэлтын тэмдэг:

темээ огтолон харуулаагүй, һанал бодолоо найруулан бэшэжэ шадаагүй, зохёолой удхаар юушы мэдэхэгүй байһанаа гэршэлһэн байхадань;

“Хоёр” гэхэн сэгнэлтын тэмдэгэй алдугай тоодо орходоо, олоор алдуу гаргаһан байхадань табиха.

Программын байгуулга ба удха. (Содержание учебного предмета)

Оршол . Буряад уран зохиолой хүгжэлтын шатанууд (периодизаци)

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохиол

Б.Барадинай уран найханай юртэмсэ “Ехэ удаган абжаа”

Б.Б.Базароной уран найханай юртэмсэ “Улаалзай”-

Ц.Цымпилоной уран найханай юртэмсэ “Буряад басаганда”

XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран зохиол

Ч.Ц.Цыдендамбавай уран найханай юртэмсэ«Буряад басаган».

Д-Р.О.Батожабайн уран найханай юртэмсэ «Төөригдэһэн хуби заяан»

Ц-Ж.Жимбиевэй уран найханай юртэмсэ. «Гал могой жэл»

С.Цырендоржиевэй уран найханай юртэмсэ. «Үүрэй солбоной гое гээшэнь»

Холбоо х/х. Жамсо Раднаевай «Бэшэг» гэхэн зурагаар зохиолго

А.Л.Ангархавай уран найханай юртэмсэ “Мүнхэ ногоон хасуури”-

Творческо практикum. “Түби дэлхэй дээрэ мүнхэ юумэн гэжэ бии юм гү?”

Б.Ябжановай «Нулимса»

Класчаа гадуур уншалга Б.Ябжанов «Бар хүсэтэнэй хурим»

Класчаа гадуур уншалга Б.Ябжановай зохиолнууд соо хүн ба байгаали хоерой холбоо

Ц. Ц.Дондогойн зохиохы зам. “Эхэ тухай хоердохи поэмэ”

Л.Д.Тапхавай зохиохы зам. “Дүрбэн сэсэг”-домогто шүлэглэл

Холбоо х/х. Бато Базароной ба Лопсон Тапхавай шүлэгүүдые сасуулга

Класчаа гадуур уншалга. Л.Тапхавай «Угай түүхэ» поэмэ.

Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохиол

Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохиол

Д.О.Эрдынеевэй уран найханай юртэмсэ “Үйлын үри” роман

Класчаа гадуур уншалга. Д.Доржиевагай «Газарай хүйһэн» поэмын уран найханай юртэмсэ

А.Лыцгденовэй уран найханай юртэмсэ. «Морин хуур» хөөрөөн.

Класчаа гадуур уншалга. А.Лыгденовэй «Үншэн» гэхэн хөөрөөн

Ч.Гуруевай «Туһалха хэрэгтэй» хөөрөөн

Д.А.Дылгыровой уран найханай юртэмсэ “Сэдьхэлэй гуниг”.

М.Ж.Батоинай уран найханай юртэмсэ. “Таршаа Намжалай түүхэ”.

Х/х. Солбон Ринчиновэй «Жэргэмэл» гэжэ зурагаар зохиолго.

М.Батоинай «Юртэмсын гурбан сэсэшүүл» гэхэн зүжэгэй уран найханай юртэмсэ

Б-М.П.Пурбуевай уран найханай юртэмсэ

“Эрьхэ наран...”-зүжэг

Г.Ж.Раднаевагай зохиохы зам.

А.Л.Ангархавай зохиохы зам. “Би шулуунби”

Нуралсалай сэдэбүүдэй түсэб. (Тематическое планирование)

№	Разделнүүд, сэдэбүүд	Үгтэһэн саг
1	Оршол . Буряад уран зохоолой хүгжэлтын шатанууд (периодизаци)	1
XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохоол		
2-3	Б.Барадинай уран найханай юртэмсэ “Ехэ удаган абжаа”	2
4	Б.Б.Базаронхой уран найханай юртэмсэ “Улаалзай”- Ц.Цымпилоной уран найханай юртэмсэ “Буряад басаганда”	1
XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран зохоол		
5-9	Ч.Ц.Цыдендамбаевай уран найханай юртэмсэ«Буряад басаган».	5
10-21	Д-Р.О.Батожабайн уран найханай юртэмсэ «Төөригдэһэн хуби заяан»	12
22-26	Ц-Ж.Жимбиевэй уран найханай юртэмсэ. «Гал могой жэл»	5
27-29	С.Цырендоржиевэй уран найханай юртэмсэ. «Үүрэй солбоной гое гээшэнь»	3
30	Холбоо х/х. Жамсо Раднаевай «Бэшэг» гэхэн зурагаар зохоолго	1
31-34	А.Л.Ангархаевай уран найханай юртэмсэ “Мүнхэ ногоон хасуури”-	4
35	Творческо практикум. “Түби дэлхэй дээрэ мүнхэ юумэн гэжэ бии юм гү?”	1
36-37	Б.Ябжановай «Нулимса»	2
38	Класчаа гадуур уншалга Б.Ябжанов «Бар хүсэтэнэй хурим»	1
39	Класчаа гадуур уншалга Б.Ябжановай зохоолнууд соо хүн ба байгаали хоерой холбоо	1
40-41	Ц. Ц.Дондогойн зохоохы зам. “Эхэ тухай хоердохи поэмэ”	2
42-43	Л.Д.Тапхаевай зохоохы зам. “Дүрбэн сэсэг”-домогто шүлэглэл	2
44	Холбоо х/х. Бато Базаронхой ба Лопсон Тапхаевай шүлэгүүдые сасуулга	1
45	Класчаа гадуур уншалга. Л.Тапхаевай «Угай түүхэ» поэмэ.	1
Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохоол		
46	Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохоол	1
47-50	Д.О.Эрдынеевэй уран найханай юртэмсэ “Үйлын үри” роман	4
51	Класчаа гадуур уншалга. Д.Доржиевагай «Газарай хүйһэн» поэмын уран найханай юртэмсэ	1
52	А.Лыцгденовэй уран найханай юртэмсэ. «Морин хуур» хөөрөөн.	1
53	Класчаа гадуур уншалга. А.Лыгденовэй «Үншэн» гэхэн хөөрөөн	1
54	Ч.Гуруевай «Туһалха хэрэгтэй» хөөрөөн	1
55	Д.А.Дылгыровой уран найханай юртэмсэ “Сэдьхэлэй гуниг”.	1
56-57	М.Ж.Батоинай уран найханай юртэмсэ. “Таршаа Намжалай түүхэ”.	2
58	Х/х. Солбон Ринчиновэй «Жэргэмэл» гэжэ зурагаар зохоолго.	4
59	М.Батоинай «Юртэмсын гурбан сэсэшүүл» гэхэн зүжэгэй уран найханай юртэмсэ	1
60-62	Б-М.П.Пурбуевай уран найханай юртэмсэ “Эрьехэ наран...”-зүжэг	3
63-64	Г.Ж.Раднаевагай зохоохы зам.	1
65	А.Л.Ангархаевай зохоохы зам. “Би шулуунби”	1
66	Класчаа гадуур уншалга. Ринчинэй Чойномой «Ая минии Буряад»	2

Сэдэбүүдэй нара, үдэр түсэблэлгэ (Календарно-тематическое планирование).

№	Разделнүүд, сэдэбүүд	Үгтэһэн саг	Түсэбөөр (по плану)	Бодотоор (факт.)	Ажаглалта
1	Оршол . Буряад уран зохоолой хүгжэлтын шатанууд (периодизаци)	1			
XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай түрэл буряад уран зохоол					
2	Б.Барадинай уран найханай юртэмсэ “Ехэ удаган абжаа”	1			
3	Хүн ба тэрэнэй үе саг. Зохоол хайшан гэжэ түрэдэг бэ? Арадуудай хани барисаан.	1			
4	Б.Б.Базаронхой уран найханай юртэмсэ “Улаалзай”- Ц.Цымпилоной уран найханай юртэмсэ “Буряад басаганда”	1			
XX зуун жэлэй 2-дохи хахадай түрэл буряад уран зохоол					
5	Ч.Ц.Цыдендамбаевай уран найханай юртэмсэ«Буряад басаган».	1			
6	«Буряад басаган» гэхэн туужын гол удха	1			
7	«Буряад басаган» гэхэн туужын гол удха. Гэрэлтэ Норбо хоёр.	1			
8	Туужын гол геройнууд Жаргалма, Хулгана хүгшэнэй дүрэнүүд.	1			
9	Х/х. Буряад арадай түүхэдэ болон Ч.Цыдендамбаевай «Буряад басаган» гэхэн туужа соо эхэнэрэй хуби заяан.	1			
10	Д-Р.О.Батожабайн уран найханай юртэмсэ. “Төөригдэһэн хуби заяан”- роман-трилоги тухай ойлгосо.	1			
11	“Төөригдэһэн хуби заяан” зохоолой гол удха. «Гэмтэн баригдаба», «Ой соо»	1			
12	«Далай ламын шагнал» гэхэн бүлэгэй удха.	1			
13	Зохоолой удха, байгуулга, гол образууд.	1			
14	Сюжедэй һонирхолтой ушарнууд.	1			
15	Трилоги дотор түүхэтэ ушарнууд. Самбуу, Шобдог, Туваан хамба бусад буряад, түбэд ламанарай дүрэнүүд.	1			
16	Жаргалаа бэдэрһэн Аламжа. Жаргалаа бэдэрээшэд тухай	1			
17	Д.Батожабайн “Төөригдэһэн хуби заяан” гурбалжан романай удха шанар болон үүргэ.	1			
18	Х/х. Творческо мастерской. «Жаргал гээшэ юун гээшэб?»	1			
19	Х/х. Д.Батожабайн “Төөригдэһэн хуби заяан” гэхэн зохоолоор бэшэмэл хүдэлмэри.	1			
20	Д.Батожабайн «Дойбод сохилго» комедиин уран найханай юртэмсэ.	1			
21	Эрдэм шэнжэлхэ абьяас- үсөөн зоной табисуур	1			

22	Ц-Ж.Жимбиевэй уран найханай юртэмсэ. «Гал могой жэл»	1			
23	Ц-Ж.Жимбиевэй «Гал могой жэл» гэхэн романай удха, онсо байгуулга.	1			
24	Ц-Ж.Жимбиевэй «Гал могой жэл» гэхэн романай гол бодол, композици. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда моридой үүргэ.	1			
25	Батажаб – дайнай усын эдиршүүлэй эрхим нэгэн.	1			
26	Х/х. Ц-Ж.Жимбиевэй «Гал могой жэл» гэхэн романаар бэшэмэл хүдэлмэри	1			
27	С.Цырендоржиевэй уран найханай юртэмсэ. «Үүрэй солбоной гое гээшэнь» гэхэн туужа.	1			
28	С.Цырендоржиевэй «Үүрэй солбоной гое гээшэнь» гэхэн туужын онсо шэнжэнүүд, проблематика.	1			
29	Агваан хүбүүхэнэй дүрэ. Дайн ба үхэл үхибүүнэй харасаар. «Үүрэй солбоной гое гээшэнь» гэхэн зохиолой лиризм тухай.	1			
30	Х/х. Жамсо Раднаевай «Бэшэг» гэхэн зурагаар зохиолго бэшэлгэ.	1			
А.Л.Ангархаевай уран найханай юртэмсэ (4саг+1)					
31	А.Л.Ангархаевай уран найханай юртэмсэ. “Мүнхэ ногоон хасуури” гэхэн роман.	1			
32	Шаралдай үбгэн. Һэшхэл, Һэшхэлэй үбшэн.	1			
33	«Хүн мэтээр ябаха»	1			
34	«Мүнхэ ногоон хасуури» гэхэн романай зохиолой гол дүрэнүүд.	1			
35	Түби дэлхэй дээрэ мүнхэ юумэн бии юм гү?	1			
36	Б.Ябжановай «Нулимса» гэхэн хөөрөөн.	1			
37	«Нулимса» гэхэн хөөрөөнэй гол удха. Үнгэрхэн сагтаа бусалгын мотив	1			
38	Класчаа гадуур уншалга. Б.Ябжанов «Бар хүсэтэнэй хурим»	1			
39	Класчаа гадуур уншалга Б.Ябжановай зохиолнууд соо хүн ба байгаали хоерой холбоо.	1			
40	Ц. Ц.Дондогойн зохиохы зам. “Эхэ тухай хоердохы поэмэ”. Эжынгээ ашыень яаж харюулхаб?	1			
41	“Эхэ тухай хоердохы поэмэ” зохиол соо дурдагдаһан «Буряад-Монголой үнэнэй» үүргэ. Буряад уран зохиолой, олонийтын хүгжэлтэдэ периодикын үүргэ тухай хөөрөөн.	1			
42	Л.Д.Тапхаевай зохиохы зам. “Дүрбэн сэсэг”- домогто шүлэг.	1			
43	Л.Д.Тапхаевай «Дүрбэн сэсэг» шүлэгэй уран найханай юртэмсэ.	1			
44	Холбоо х/х. Бато Базароний ба Лопсон Тапхаевай шүлэгүүдые сасуулга	1			
45	Класчаа гадуур уншалга. Л.Тапхаевай «Угай түүхэ» поэмэ.	1			

Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохеол					
46	Мүнөө үеын түрэл буряад уран зохеол	1			
47	Д.О.Эрдынеевэй уран хайханай юртэмсэ “Үйлын үри” романаһынь бэшэгдэһэн үе саг, нэрын удха.	1			
48	Д.О.Эрдынеевэй “Үйлын үри” романаһы уран хайханай юртэмсэ.	1			
49	Үйлын үрийн хойшолон. Байгаалида харшаар хэгдэһэн ябуулгануудай ашаар ердэг нүгэлэй хойшолон гэжэ юун бэ?	1			
50	«Буряад сэдхэлтэй» ябалга. Буян, нүгэлэй хойшолон. Далай Гатаповай дүр.	1			
51	Класчаа гадуур уншалга. Д.Доржиевагай «Газарай хүйһэн» поэмын уран хайханай юртэмсэ.	1			
52	А.Лыцгденовэй уран хайханай юртэмсэ. «Морин хуур» хөөрөөн.	1			
53	Класчаа гадуур уншалга. А.Лыгденовэй «Үншэн» гэхэн хөөрөөн	1			
54	Ч.Гуруевай «Туһалха хэрэгтэй» хөөрөөн	1			
55	Д.А.Дылгыровой уран хайханай юртэмсэ “Сэдхэлэй гуниг”.	1			
56	М.Ж.Батоинай уран хайханай юртэмсэ. “Таршаа Намжалай түүхэ”.	1			
57	М.Ж.Батоинай уран хайханай юртэмсэ. “Таршаа Намжалай түүхэ” пьесын уран аргууд.	1			
58	Х/х. Солбон Ринчиновэй «Жэргэмэл» гэжэ зурагаар зохеолго.	1			
59	М.Батоинай «Юртэмсын гурбан сэсэшүүл» гэхэн зүжэгэй уран хайханай юртэмсэ	1			
60	Б-М.П.Пурбуевай уран хайханай юртэмсэ “Эрьхэ наран...”-зүжэг	1			
61	Эрьхэ наран, ээлжэлхэ түрээ... Литературна теори. Драма. Драмьн жанрууд.	1			
62	Буряад комедииграфиин хүгжэлтэ: заншалта ба шэнэдхэгдэһэн зохеолнууд. Доторой тэмсэл.	1			
63	Г.Ж.Раднаевагай зохоохы зам. «Түрэлгын зоболон» шүлэглэлэй нэрын удха. Шүлэглэлэй гүн удха. Эхэнэр хүнэй сэдхэлэй бодолнууд.	1			
64	А.Л.Ангархаевай зохоохы зам. “Би шулуунби”	1			
65	Б.Дугаров «Түрэлхидэйм хэлэн, хүлисөөрэй»Г.Базаржапова-Дашеева «Үеһөө үедэ уг залган»М.Чойбонов «Минии нүхэд-амиды бурхад», «Наһанайм табисуур». Үеһөө үедэ үндэһэн хэлээ дамжуулая	1			
66	Х/х. Бальжинима Доржиев «Балшар наһанайм хангалнууд» зурагаар хүдэлмэри.	1			